

System wyborczy w Polsce - charakterystyka. Wybory do Sejmu i Senatu

System wyborczy w Polsce, tak jak w większości państw demokratycznych, opiera się na zasadach zawartych w Konstytucji. Jest tak zapisany, by gwarantował uczciwe przeprowadzenie wyborów i wyłonienie w nich reprezentantów, których wskażą obywatele.

Czynne prawo wyborcze (w wypadku wyborów prezydenckich oraz do Sejmu, Senatu) posiadają wszyscy obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli 18. rok życia i dysponują pełnią praw publicznych, czyli nie byli skazani wynikiem prawomocnego orzeczenia sądu.

Bierne prawo wyborcze jest zależne od wieku. Prezydentem kraju może być wybrany obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu, a także zebrał co najmniej 100 000 głosów poparcia od obywateli, którzy mają prawo wybierania reprezentantów do Sejmu.

Posłem może zostać obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania ukończył 21 lat, zaś senatorem – obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył lat 30. Wybraną do Sejmu lub Senatu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu. Kandydatów do Sejmu mogą wystawiać wszystkie partie polityczne, ale mogą też startować kandydaci niezależni.

Sposób głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych i samorządowych określa tzw. ordynacja wyborcza, w wyborach prezydenckich – ustawa o wyborze Prezydenta. Konstytucja i odrębne ustawy wyznaczają też tryb przeprowadzania referendum.

Wybory do Sejmu RP przeprowadza się co 4 lata. Są to wybory pięcioprzymiotnikowe: powszechne (mogą brać w nich udział wszyscy obywatele państwa), bezpośrednie (wybierani są bezpośrednio posłowie, a nie np. elektorzy, którzy dopiero wybiorą posłów i –

głosować na posłów można tylko osobiście, w lokalu wyborczym), równe (każdy obywatel ma jeden głos, który ma taką samą wartość), tajne (komisja wyborcza zapewnia odpowiednie warunki w lokalach wyborczych, a obywatele nie ujawniają oficjalnie skreślonych na liście kandydatów) i proporcjonalne (posłami zostają kandydaci z list, na które zagłosowano najwięcej razy; ilość przyznanych mandatów określa się po podliczeniu wyników; podlega ograniczeniu przez wprowadzenie progu wyborczego, czyli konieczności uzyskania co najmniej 5% głosów w skali kraju lub 8% w wypadku koalicji; poza tym, w okręgach jednomandatowych - w miejscowościach poniżej 30 tys. mieszkańców – obywatele głosują na konkretnych kandydatów, a nie na partie).

Wybory do Senatu RP są powszechne, bezpośrednie i tajne. Obowiązuje ordynacja większościowa (a nie proporcjonalna), a głos obywateli ma różną wartość. Przeprowadza się je wraz z wyborami do Sejmu, co 4 lata.

Wybory samorządowe (do rad gmin, rad powiatów i sejmików wojewódzkich) oraz jednoosobowych organów wykonawczych gmin (burmistrzów, wójtów, i prezydentów miast) odbywają się co 4 lata z poszanowaniem zasad powszechności, bezpośredniości, równości i tajności. Poza tym, w wyborach do rad gmin, które liczą do 20 tys. mieszkańców stosuje się ordynację większościową, zaś w pozostałych przypadkach – proporcjonalną.

Wybory prezydenckie odbywają się na pięcioletnią kadencję, która może być powtórzona tylko raz. Są powszechne, równe, tajne i bezpośrednie.

W głosowaniu na urząd Prezydenta RP oraz na prezydenta miasta, wójta i burmistrza – zwycięzca musi uzyskać ponad połowę ważnie oddanych głosów. Jeśli nie, po dwóch tygodniach przeprowadza się drugą turę wyborów dla dwóch prowadzących kandydatów, spośród których władzę obejmuje ten, który uzyska zwykłą większość.

Długość kadencji może być skrócona lub wydłużona tylko w wyjątkowych okolicznościach, które określa Konstytucja.

Prawo do udziału w wyborach nie oznacza konieczności uczestniczenia w głosowaniu.